

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én másfél ivon és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Ném tagok egész évre 2 frttal fizethetnek elő, féléves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értéküldemények az ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ csatolandók.

A hirdetési díjszabályzatról a kiadó hivatal ad felvilágosítást.

„Kis hirdetések“-ben minden szó 2 kr., egyleti tagoknak 1 kr, lakcimmal minden közlés után még 30 kr.

Szerkesztő bizottság: elnök Szabó József; Dr. Berde Áron, Bárány Jósika Sámuel, Szabó Sámuel, Vörös Sándor, felelős szerkesztő: Gamauf Vilmos.

Tartalom: Polémia! Szabó József. — A gazdasági válságról. — A korpaetetésről. — Gazdasági kiadásaink csökkentése. — Czélszerű méhészeti eszközök. — Az 1885-ik évi időjárás. — Rendelet a községi bikatartás ügyében. — A borok megzavarodásáról. — Dr. Fuchs Adalbert †. — Egyleti mozgalmak: Választmányi ülés január 11-éről. — A birtokrészek telki szolgálmai, a növénytermelés és fatenyésztés érdekeinek megvédése. — Felhívás az erdélyrészi ménlótulajdonosokhoz. — Életbiztosítás. — Hirdetés. — Piaci árak. —

Polémia!

Az erdélyi gazdasági egylet boldogult felejthetetlen elnöke gróf Mikó Imre, a gazdaközönséghez intézett felszólításában gyakran hangsúlyozta: „Segíts magadon, az isten is megsegít“.

Ezen buzdító mondása jutott eszembe, midőn az egylet lapja az „Erdélyi Gazda“ ez évben az igazgató választmányának 1885. november hó 26-án tartott ülésének határozata szerint önerején fog megjelenni; tehát itt is a társadalom kell, hogy segítse, fentartsa; de arra, hogy feladatának és maga elé tűzött hivatásának kellően megfelelhessen, mulhatatlanul szüksége van a gazdaközönség részéről mind az anyagi támogatásra, mind a szellemi közreműködésre és midőn tisztelt gazdatársaimat a lap fennállhatása érdekében erre felkérni szerencsém van, megkísértem gazdasági helyzetünk mostoha állását, annak minő uton és mely tényezők közreműködésével remélhető javulását pár sorban vázolni; mely fejtegetésre tulajdonképen a „Magyar Polgár“ mult évi 294-ik számában m. aláírással „A gazdasági válság és a társadalom“ című czikke indított, és miután nagyon sokban nem osztom nézeteit, azokat és el- lenészrevételeimet e helyen részletezni fogom.

Már bevezetésem kezdetén az önségségre hivatkoztam, s ezzel igazolom, hogy általánosságban igen, — de

részleteiben nem osztom m. urnak véleményét a cikkében felhozottakat illetőleg.

Előre bocsátom, hogy gazdasági állapotaink megítélésénél és a teendő intézkedések elésorolásánál, a létező hiányoknak, kik és minő eszközök általi helyrehozásánál minden politikai — kormányparti vagy ellenzéki — színezetet mellőzendőnek tartok. Mert az ügyet tárgyilagosan felvéve, valamint nem becsülöm és méltánylom tul az egyik rész magasztalásait — bármennyire elősmerem a közzgazdaság érdekében a magas kormány által 10—15 év óta tett üdvös intézkedéseit — úgy nem kicsinylem bár kitől s bárhonnán az ügy érdekében sikerre vezethető felszólalásokat, hanem igyekszem feltárva a valót, keresni a gyógyszert a kór enyhítésére.

És így nem osztom a tisztelt cikkírónak azon fővéleményét, „ha a válságos helyzetben segíteni lehet, ezt nem kormányi, nem is törvényhozási intézkedésekkel kell tenni, hanem társadalmi uton“; sőt ellenkezőleg azt tartom, hogy csak mind a háromnak egyesült erővel sikerülhet valamit a gazdasági válságon enyhíteni.

A létező válság ellen azt tanácsolja a t. cikkíró, hogy helyes számítással kell gazdálkodni, hogy olyat és úgy természetünk a mi kifizeti magát, ezt pedig nem teheti az állam, hanem a társadalom. Bármennyire igaz ezen általános elv, de a létező és adott viszonyok között mit tegyen az egyes gazda, illetőleg ezek összesége: a társadalom, ha legpontosabb számításait a tengerentuli termények általános előzőnlése által előidézett árhanatlás semmivé teszi? Mit tegyen, ha ezen helyzet, mint sokan állítják nem válság, hanem stabilizmus, melynek hatása midőn meglepte és elő áll annak szüksége, hogy eddigi rendszerén változtasson, a létező körülmények az átmenetet létesíteni nem engedik? Nem szólok arról, a ki eddig csak három mag buzát tudott természeteni, hiszen az eddig is, a t. cikkíró által ab-

normisnak nevezett árak mellett sem fizethette ki magát, de szölok a rendszeres termesztőkről és kénytelen vagyok tagadni, hogy a rossz termésnek mindig csak a rossz művelés az oka; mert fájdalom gyakran megtörténik, hogy éppen a legjobban művelt, kellő időben elvetett és ősszel jól megerősödött vetésekből lesz gyenge és gyengébb termés, mint a későn és kevesebb gondtal elvetettből; mert a téli időszak az egyiknek inkább lehetett ártalmára, mint a másoknak.

Azt állítja a t. cikkíró, hogy a búzának most rendes ár van és csak az előbbeni évek árai voltak abnormis magasak, ezen állítását is merem kétségbe vonni vagy legalább is kérdésessé tenni; 25 év óta gazdálkodom s ha ezen évek buza árait eléveszem: a métermázsánkénti 7 frtot s még azon alólit is csak 2—3 év óta találom fel, igaz, hogy fordulnak elő túl magas 12—13 fitos árak, de ezek kivételesek voltak. Mint átlag 9—10 frt szerepel, és azt hiszem, hogy ez az ár, mert mind a termesztő, mind a fogyasztó érdekeit kielégíti, tán helyesebben nevezhető rendes árnak. Mert ha a t. cikkíró állítása szerint 7 frt lenne a rendes ár, úgy kétszeresen fájlalni kellene, hogy a földadó alapjául szolgáló kataszter miért vette adóalapul a 25 évnek legmagasabb gabona árral bíró 6 évét, mert azok csakugyan abnormisok voltak!

Hogy ugyanazon a területen többet termesszünk, hogy így a változott kisebb árral is megélhessünk, ez lehet helyes ajánlat, de az, hogy 3 szem helyett 13 szemet termesszünk; ez a gazdasági szakirodalom mai álláspontja szerint téves állítás, mert ma már nem a szem mennyisége utáni számítás a helyes alap, hanem egy bizonyos területen (holdon vagy hektáron) termelt mennyiség (ür és suly) mérték szerint, miután a szem utáni számítás nagyon zavarja a gépen ritka vagy kézen sűrű vetés. Ugy szintén a t. cikkíró azon nézetét sem osztom, hogy a gazdasági szakirodalom magyar könyvekben is szűkülődnék, mert ha nem is versenyezhet más előhaladottabb országok irodalmával, de annyit mégis már bír, hogy részint eredetiben, részint fordításokban és jeles szaklapokban az ezt kereső gazdaközönségnek elegendőt és tanulságost nyújt és csak örülni lehetne, ha az eddig magyar nyelven megjelent műveket a gazdaközönség saját javára értékesíteni tudná!

A t. cikkíró egy angol gazda 40 évi eredményét — t. i. hogy az minden viszonyok között haszonnal dolgozott — fel tüntetve azzal végzi, hogy ilyené kell lenni a magyar gazdának is. Nos hát, ilyené lehet is, csak világosítsuk fel valódi helyzetéről és adjuk kezébe az eszközöket, hogy a korral haladhasson, ez a feladata a társadalomnak az egyes gazdával szemben.

Megkísértem a t. cikkíró zárszavai szerint lapunk terjedelméhez képest röviden, dióhéjba szorítva a valódi helyzet felemelésével egy pár adattal az üdvös cél eléréséhez járulni.

Meggyőződésem szerint nem csupán a társadalom okozható mindenért, mert a legjobb igyekezet mellett is a hiányos vagy nem helyes törvényes intézkedések nagyon gyakran állanak útjában birtoka szabadabb és jövedelmezőbb kihasználásának. Hálás elismerésemet fejeztem ki fentebb a gazdaközönség részéről a magas kormány által az utóbbi időben a közgazdaság szembe tünő fejlődésére tett intézkedéseket illetőleg és itt azok kedvéért, kik ezt talán nem kellően méltánylanák, igyekszem nagyjából a főbb mozzanatokat felsorolni.

Az állam fenntart 1 gazdasági akadémiát, 4 gazdasági tanintézetet, 5 földmives iskolát (a Királyhágóntul), segélyez alsóbbrendű gazdasági szakoskolákat (így a Királyhágóninnen a besztercezi, medgyesi és földvári földmives iskolákat), a tanítóképezdek növendékeinek részére a gazdasági szakismeretek terjesztése céljából gazdasági tanfolyamokat tart fenn; a különböző szakok népszerű ismertetésére vándortanítókat alkalmaz, u. m. borászatra 9-et, méhészetre 6-ot, fatenyésztésre 5-öt, lentermelésre 1-et; vagy pedig ily vándortanítók tarthatására segélyt nyújt a gazdasági egyleteknek; továbbá, hogy az irodalom céljainak is szolgálatot tegyen, gazdasági szaklapokat segélyezett és segélyez; némelyeket az által is, hogy azokra tetemes számban előfizet és az érdeklődők között kiosztja! A miniszterium országszerte kísérleti állomásokat szervez; a kulturmérnöki intézménnyel — 26 mérnök és 50 rétmester — a rétművelést előmozdítja; vetőmagvak kiosztása és közvetítése által az újabb és jobb minőségű fajtaikat terjeszti; a szőlő művelést, a pinczekezelést, a vándortanítókon és vintzellér-képezdeken kívül a borászati kormánybiztos és mintapincze fenntartásával nagyban előmozdítja, a gyümölcstenyésztés terjesztése céljából faiskola felügyelőket alkalmaz, vadonoz iskolákat létesít stb. Továbbá, ha a szűkebb erdélyi hazarészt az állattenyésztés előmozdítása érdekében tekintem, úgy felemlítendő a Tordán alapított és tetemes költséggel fenntartott bikatelep, mert ezzel részint a községeknek részletfizetés mellett tenyészképes állatokhoz való hozzáférhetést megkönnyítette, részint a szarvasmarha tenyésztését üző gulyatulajdonosoknak nevelt bikáik értékesítésére biztos eladási forrást nyitott; a lótenyésztés emelésére ez ország-részben fenntartott fogarasi ménesteleppel, bilaki csikóteleppel, értékesebb állami ménlovak kiosztásával, mint közvetve, mint közvetlenül a gazdaközönség hálás elismerését méltán kiérdemelte; az állattenyésztés előmozdítása céljából a kolozsvári állatkiállítás tetemes összeggel segélyezi, egy rég óhajtott tenyészszarvasmarha telepnek Kolozson megkezdett alakítása által pedig nagy szükségét pótoló óhajtnak tesz eleget!

Mindezen intézményeknek rövid 10—15 év alatti életbeléptetésével és fenntartásával a magas kormány sokban tette elviselhetőbbé a gazdasági válság által annyira sújtott gazdák helyzetét és mindenesetre a társadalom, vagyis annak összegét képező egyes gazdák lehetnek hibásak, ha nem veszik kellő mértékben

igénybe ezen oly könnyen hozzáférhető előnyöket.

Igy például a gazdasági szakoktatást illetőleg közelebbről a budapesti gazdakörben Kodolányi Antal egy érdekes felolvasásában nagyon találóan emelte ki, hogy a szakintézeteket a nagy és középbirtokos osztály nem eléggé látogatja; ez esetben is tehát nem a magas kormány okozható, hanem a társadalom megrovandó.

De valamint ezeket felsoroltam, úgy előhozok némely olyan hiányokat, melyeken nem a társadalom segíthet, hanem csakis a magas kormány és a törvényhozás.

Az okszerűbb és a változott viszonyoknak megfelelőbb gazdálkodási rendszer behozatalának egyik elutasíthatatlan követelménye a rendezett birtokviszonyok létezése; e tekintetben mi Királyhágóninneni gazdák nagyon hátra vagyunk; méltassa bárki becses figyelmére a közgazdasági előadók kimutatásait és megdöbbenve fogja látni milyen nagy százalék esik a rendezetlen tagosítatlan birtokra; ennek pedig nem a társadalom az oka, mert ha szinte a törvényhozás közelebből javított a birtokrendezésen a tagosítások létesíthetése által, de feladatát még sem oldotta meg teljesen; miután a törvényjavaslatban komtemplálva ugyan lett — de véghezvive maig sincsen — hogy a tagosítás keresztülvitele, az ugyszólva annak tengelyét olajozó költségek az állam részéről előlegeztessenek és 8 évi részletekben az adóval felhajtassanak! Manap a birtokos osztály akárhány esetben nem lévén képes előlegezni úgy a saját, mint az urbéreseket terhelő költségeket, kénytelen az eddigi rendezetlen állapottal megelégedni; már pedig ebben nem gazdálkodhatik a változott viszonyok által igényelt jobb rendszer szerint. Azon esetben pedig, a hol a birtokosság ezen előlegezési áldozatot mégis meghozza, ott is a gyorsabb haladás akárhányszor lehetetlenné van téve, melynek tekintetéből nagyon kívánatos lenne több hitelesítő mérnök kinevezése, mert nagyon hátráltatja a munkát, ha az eljáró bíró a tárgyalások kitűzésénél a rendelkezésére álló szakértők megjelenhetését kell, hogy figyelembe vegye és gyakran egy birtokrendezési szakértői tárgyalást csupán az okból kénytelen elhalasztani vagy egy megkezdettet elnapolni, mert a résztvevő mérnökök az ország másik részében más tárgyalásra vannak megidézve és így hónapokon át marad el a tárgyalás befejezése és ez által egy évvel később történik a tagosítás létrejötte, pedig egy év a birtokkezelés bizonytalanságában nagy idő a gazda életében! De ha már (mint fentebb említém) a tagosítási költségeket nem előlegezi az állam, legalább annak a birtokosok részéről előlegezhetését könnyítse meg a magas kormány vagy a törvényhozás az által, hogy az erdélyi birtokosságnak nagyon tetemes jövedelmi forrását képező korcsmajogot értékében fenntartani, védelmezni, támogatni törvényhozási és rendelkezési intézkedésekkel méltóztatna. Van ugyan ez irányban erdélyi gazdasági egyletünknek a n. m. m. kir. belügyministerhez

intézett felíratra adott magas válaszából némi javítás elrendelve, de még sok lenne ez irányban a teendő; így a többek között, ha a korcsma arányosítás kérdése a közigazgatási rövidebb, gyorsabb, olcsóbb hatósághoz tartozónak mondatnék ki, és nem a költségesebb törvénykezési eljáráshoz utaltatnék; mint közelebből egy esetet láttam, hol a három közigazgatási fokkon elintézt arányosításra új felterjesztés folytán külön törvényszéki tárgyalás lett kitűzve!

A korcsmai kihágások büntetésének szabályozása is lényegesen módosítandó, mert hogy e tekintetben ne az aprotatis 12 frtos büntetés legyen a megyéken a maximális kiszabható összeg, (akkor, mikor ennek fogságra leendő átváltoztatásával egy napra 10 forintot számítanak) talán még sem tulszerény óhajtás.

Ujból nem a társadalom, nem az egyes gazda az oka, hogy a gazdasági termények oltalmazásában niucsen kellőleg védve a merev közigazgatási és igazságszolgáltatási különválasztás által, mert hogy a gazda, ha a török-buzáját a száráról ellopják, ezért mint terményekben okozott kihágásért a szolgabíróhoz panaszoljon, az helyes; de hogy ha a török-buzát a részese leszedve ellopta — mi gyakori eset — ezért már a járásbíróshoz kell folya módni, hol, — lehet a dolgok tulhalmazottsága miatt — a tárgyalás 8 hó elteltével lesz kitűzve; — ez türhetlen állapot! Itt már ujból csakis a törvényhozás segíthet, — egy mezei rendőri törvény alkotásával, mely különben, mint halljuk már folyamatban van az előmunkálati adatok gyűjtésével.

Az agrár válság nálunk is éppen olyan érzékeny, mint akármely más külföldi államban — akár Francia-, akár Németországban — de valamint ott annak elviselhetővé tételét, nem csak a társadalmi intézkedés, hanem erős kormányi védelem igyekszik enyhíteni, így nálunk is a nélkül, hogy ez által akadékoskodó, ellenzékeskedőnek tekintessünk, jogositva vagyunk ezekre a figyelmet felhívni és a magas kormány közreműködését kikérni. Így például a Nyugot vámjaival gabnákivitelünket megnehezíti, ugyszintén állatkivitelünket gyakran saját érdekében állategészségi ürügyek alatt lehetetlenné teszi — ugyanezt kellene tehát nekünk a Kelettel szemben alkalmazni.

Jelenleg is országunknak tetemes jövedelmi forrását képező sertés kereskedelmünkre zsibbasztólag hat, hogy a németországi kivitel csak ideiglenesnek lehet tekinteni — és miután nem tudhatja a kereskedő, mely pillanatban lép a kiviteli tilalom életbe — nem tudja a nyomott árakat szilárdabbá tenni.

Nem különben a birtokos osztály anyagi állásának nagy segélyére lehet az államilag segélyezett hitelintézet felállítása, mint ez közelebből a „Nemzet“ czimű napilapban lett tárgyalva, ugyszintén az

osztrák-magyar banknál az olcsóbb 4%-os pénz élvethetésére való intézkedés.

Egy szóval, azt hiszem, ha szinte röviden is, de eléggé kimutattam, hogy nem egyedül a társadalom, valamint nem egyedül a magas kormány és törvényhozás, hanem mindháromnak egyesült erővel való közreműködése segíthet csak az általános válságos állapoton.

És most azon óhajtással zárom soraimat, vajha az itt elősoroltak minden részről kellően felhasználva, mezőgazdaságunknak egy jobb, boldogabb évet biztosítanak és gazdátársaimat az általam töredékesen, csak futólag felhozottak e lap hasábjain további szakszerű megbeszélésre már csak annak fennállhatása érdekében is véleményeik előadására buzdítanak!

A „Magyar Polgár“ m. jegyű t. cikkirójának pedig — ha szintén állításával nem is érthettem mindenekben egyet — köszönetemet nyilvánítom, hogy ez által a pro et contra elősorolására nekem alkalmat nyújtott és közgazdasági bajainkról némelyeket felemlítve, azoknak továbbfejlesztésére remélhetőleg avatottabb tollak közreműködése is megnyerett.

Szász-Fenes.

Szabó József.

A gazdasági válságról

a következőket írja a „Wiener landwirthschaftliche Zeitung“, az osztrák birodalmi résznek legelsőrendű gazdasági lapja: Kivitelünk nincs, legalább nem lényeges, míg a bevételnél külföldi növényi és állati termékek özönlik el piacainkat. Tulzás nélkül elmondhatjuk, hogy földmivélésünk egy stratégiailag tulszárnyalt, köröskörül ellenségtől bekerített hadsereghez hasonlít, mely közel áll ahhoz, hogy fegyvereit lerakja. A következő fogja megmutatni, kivághatja-e még magát? Alig lehet tagadni, hogy csakis tulságos engedékenységi sodort ezen nyomasztó kényszerhelyzetbe. Valjon nem kellene-e egyszer — a szept-szeggel elv szerint — a támadással próbát tenni? Az eredmény alig lehetne kedvezőtlenebb; de mégis be kell várni, miként vélekedik az osztrák-magyar vámconferentia e kérdéssel. Nyíltan szólva, nem nagy reményünk van, mert a kereskedelmi kamarákban, melyeknek tanácsát minden válságnál, ha a mezőgazdasági is első sorban kikérni szokták; a szabad kereskedés kísértete erősen jelentkezik azon alig rejtett óhajtással, hogy földmivélésünk továbbra is bünbakja legyen tulhatalmas védvamos ellenfeleinek! A kapitalizmus képviselőitől pedig és ezen bálványt imádó sajtótól mit sem várhatunk. A legtágabb értelmű kapitalizmus nem szivelheti az erőteljes, saját segédeszközeivel jól felszerelt földmivélést; mert ekkor ez megszűnnék a kihasználás kényelmes tárgya lenni! Azért fizetett közegei a földmivélési kamarák létesítését mindenkor feleslegesnek, sőt károsnak kürtölte. Ha a földmivélési kamarákkal bírnánk, ezeknek véleménye egészen másként hangzana, mint a kereskedelmi kamara-

ráké és az anyira szükséges földmivélési reformok elhatalosztatását rég meggátolták volna. A mai viszonyok mellett a mezőgazdaság, minden hivatalos képviselő nélkül türelmesen nézheti, mint foglalkozik az országgyűlés száz meg száz egyéb kérdéssel. Ez alatt a mindenféle alaku uzsora valóságos orgiákat tart, a kisbirtokos adóssága ijesztő mérvben növekedik; ezer és ezer gazdaság dob alá kerül és annak örökös tulajdonosa koldusbotra jut. —

A korpaetetésről

a „Mezőgazdasági Szemle“ azt mondja, hogy igen sok gazda azon nézetben van, hogy a durvább korpa nehezebben emészthető, mint a finomabb, hogy tehát az elsőt kevésbé képes az állat kihasználni. Ezen nézet azonban nem helyes; legalább a kérődzőkre nézve nem lehet állítani. Vegytani tekintetben a különböző korpák között csak csekély eltérés található. A korpa minősége első sorban a malom technikai berendezésétől és az őrlés menetétől függ, mert minél tökéletlenebben lesz a gabona kiörölve, annál több liszt marad a korpán. A gyakorlati gazdák általában a rozskorpát többre becsülik a buzakorpánál és valószínűleg méltán, mert okaink vannak annak föltevésére, hogy a rozskorpa könnyebben emészthető a buzakorpánál. A buzakorpának ellenben némi gyógyhatása van, csökkenti az emésztő szervek izgatottságát és elősegíti a ganajozást. Ha azonban huzamos ideig sok korpát etetünk állatainkkal, ez az emésztő szerveket elpetyhíti s a savképzést elősegíti, mely az emésztést hátráltatja, minek következtében kólika, hasmenés léphetnek fel. A bőséges korpaetetés továbbá a bél- és húgykövek képződésére is befolyhat; különösen gyakran találunk ilyen bélköveket a molnárok lovaiban, melyeknél a korpával sem fukarkodnak. Bizonyos körülmények között a korpaetetés más betegségeket vonhat maga után: a csontok felpuffadnak, különösen a pofacsontok és az izületek közelében; az állatok erőtlenebb lesznek, sokat fekszenek, járásuk vontatott és sántikáló, a rágás a fogak meglazulása és kihullása folytán tökéletlen, a ganaj és a vizelet savas reactiót mutatnak és végül az állat el is döglök. A baj egyedüli orvossága a korpaetetésnek azonnali abbahagyása, mire az első stadiumokban a csont helyrefejlődik és az állat meggyógyul. De ezen betegségek csak akkor észlelhetők, ha a korpát hosszabb időn keresztül igen nagy mértékben (10 kilo naponta kevés szénával) etetjük; mérsékelt adagokban a korpa igen értékes és egészséges táplálék. A korpa legalkalmasabb a kérődzők táplálására; felnőtt szarvasmarha 3—4 kilót is kaphat naponként. A buzakorpát szivezebben adják a fejősteheneknek, a rozskorpát pedig a hizókának; lovaknál csak időnként, mint a zab pótszere használtatik, naponként 2—2½ kilo korpa. Ha zab helyett csak korpát adunk, ez a lovakat jó husra hozza, szőrük szép fényes lesz tőle, de a lovak erőtlenebb lesznek, mely okból nehéz igában levő lovaknál nem alkalmazandó. A sertéseknél a korpa csak másodrendű takarmány és csak a pohánka (hajdina, haricska) korpáról mondják, hogy az a sertésekre igen kedvező volna. A korpaetetésnél rendszerint úgy járnak el, hogy azt vagy gyök-

növényekkel elegyítik, vagy pedig beáztatják, nehogy az állat evés közben elfujja maga elől; néha ivóst is készítenek belőle. A lovak számára is be szokták áztatni a korpát, mert szárazon etetve, ép úgy mint a dara is gyomorkólikát okozhat. A korpa emészthetőségének fokozására különböző eljárási módok hoztattak javaslatba; első sorban a korpa leforrása vagy gőzölése, mi által a korpaleves izletesebbé és nyálkásabbá válik; azonban ezen különböző elkészítési módok tanulmányozására tett kísérletek még eddig kellő és szabatos eredményt nem adtak.

Gazdasági kiadásaink csökkentése.

A „Földmívelési Érdekeink“ 51-ik számában B á l i n t G á b o r úgy látja, hogy főleg négy pont az, melynél haldéktalanul meg lehet kezdeni a takarékosagot, u. m. munkabér, holt és élő leltár, trágyázás és takarmányozás, végül a mivvelés. A m u n k a b é r n é l első sorban a helyi viszonyok döntenek, de kérdés nem volna-e olcsóbb például a betakarodást, répatermelést stb. szakmányban végeztetni. Több helyt munkásokat szerződtetnek vagy állandóan (családostól), vagy májustól novemberig; ez a munkaerő aránylag olcsó, mindig biztosan rendelkezésre áll és könnyebb vele elbánni, mint az esetleges napszamosokkal. Az olcsóság azonban csakis ott lesz valódi, a hol az embereket egész éven, vagy legalább tavasztól őszig állandóan foglalkoztatni lehet. A termények mai alacsony ára mellett czélszerű lenne a cselédségnek a bér nagyobb részét adni ki természetben, mint az jelenben szokásos. A h o l t l e l t á r itt-ott nagy összegeket nyel el; szabály legyen csak oly dolgokat szerezni be, melyeket k é s z p é n z z e l vagyunk képesek kifizetni; ez a legjobb regulator! Az élő l e l t á r is sokszor nagyon terheli a gazda zsebét; gyakran luxust látunk a fogatokban: 6 és 4 ökröt, hol 4 vagy 2 is elvégezné a dolgot. Ne feledjük, hogy helyes munka megosztás és erőkihasználás mellett kevesebb igáserő szükséges. A haszonmarha tartásának kérdésénél: szarvasmarha vagy juh? a takarmány értékesítése fog határozni; itt tehát előtérbe lép a t a k a r m á n y o z á s, ezt követi a t r á g y á z á s. Az erőtakarmányt illetőleg számítsunk pontosan, hogy mi jutányosabb? gabonáink egy részének feletetése, vagy azok eladása s a befolyt pénzen korpa, repcezapogácsa stb. vásárlása? Manapság azt hisszük, hogy az előbbi lesz legczélszerűbb. A trágyázás kérdése összefügg avval: szarvasmarhát vagy juhot tartunk-e? A juh azért fontos, mert oly takarmányfelét használ ki, mely nélküle veszendőbe megy, vagy közvetlenül a trágyába kerül, például némely legelő, a szalma stb. Trágyatermelés tekintetében a komposztkészítést sem szabad feledni, mert a gazdaságban sok erre alkalmas hulladék található. A m i v e l é s t illetőleg is még gyakran történik hiba; pedig a jelen árak mellett csakis a jó termések fedezik a termelési költséget. S o k h e l y t m é g n é l k ü l ö z h e t e t l e n a z u g a r, mely akárhány gazdaság viszonyai közé beleillik; természetesen itt is a pontos számítás fog döntené. Mindezekből folyólag a legnagyobb takarékosag legyen a gazda jelszava, erre jó időkben is szükség van, — hát meg ma!!! —

Czélszerű méhészeti eszközök.

A „Méhészeti Lapok“-ban Grand Miklós méhészeti felügyelő a német-osztrák méhészeknek a múlt év szeptemberében Liegnitzben tartott vándorgyűléséről referálván, az avval kapcsolatos kiállításról azt jegyzi meg, hogy az összes tárgyak között csak három találkozott, mely valódi értékkel bírt: a Ziebolcz-féle itató palaczk, egy méhseprőláda és egy méhészeti zsebkés.

A Ziebolcz-féle itató palaczkot Grand hazatérte után mindjárt kísérlet alá vette az egyik méhcsaláddal és azt vízzel megtöltve a méztérbe helyezte; minek következtében meggyőződött, hogy ezen eszköznek jövője lesz; mert a méheknek viz után a kaptárból kirepülniök nem kell, miután azt bent a kaptárban megtalálják. Igen nagy fontossággal bír az említett itató palaczk kora tavasszal, a mikor a méheknek nagy szükségük van vízre és jó éz rosz időben ki kell járniök vízszükségletük behordása czéljából; mi által éppen tavaszkor számtalan méh pusztul és a méhcsaládok leginkább néptelenednek, vagy a fejlődésükben hátramaradnak. Legnagyobb előnye a palaczknak abban áll, hogy a méhek legkisebb háborgatása nélkül újra tölthető meg vízzel. Nevezett itató palaczk még a téli időben az által is jó szolgálatot tesz, mert a méhek a beunlevő víz segélyévet — mihez mindenkor legkönnyebben juthatnak — a megjegecedett mézet is fölolvashatják és megemészthetik.

A második igen fontos és hasznos méhészeti eszköz egy új szerkezetű s e p r ő l á d a. Eddig is használtunk seprőládat, de mindezeknél a méhek a lépekről lesepelve a ládába estek és innen vagy szétszaladtak, vagy tollal kellett a kaptárba sepernünk. Az új szerkezetű seprőládánál a méhek beleseperetvén, minden akadály nélkül egyszerre beleesnek a méhkaptárba és a méhészt munkájában nem háborgatják; tehát időt nyerünk vele. Ezen eljárást Grand tényleg már ki is próbálván, érdemesnek tartja nálunk meghonosítani és a seprőládát a szükséges eszközök sorába felvenni.

A harmadik tárgy, mely a maga nemében a leghasznosabb eszközökhöz sorolható, mivel általa négy más eszköz majdnem feleslegessé vált, a m é h é s z - z s e b k é s, mely kést, kerethuzót, kalapácsot és csavarfeszítőt tartalmaz; — mind-egyikre nagy szüksége van a méhésznek. Ára ott helyt a mi pénzünk szerint körülbelül 1 forint, de attól lehet tartani, hogy nálunk előállítására többé fog kerülni. —

Az 1885-ik évi időjárás.

A múlt évi időjárás adatok, a kolozsmonostori meteorológiai állomás észleletei szerint a következő főösszegekben és átlagokban foglalhatók össze: a légnyomás középátlagja volt 760·7 millimeter; legmagasabban állott a barometer január 2-án 776·8 mm., legalantabban augusztus 30-án 744·7. Az 1885-ik év a melegebb esztendőkhöz számít, a mennyiben a hőmérsék év átlaga 8·6 C° volt; (1884-ben például csak 7·4 C°) legmelegebb nap augusztus 7-ike 31·0 C°-al, leghidegebb volt december 30-án: — 17·2 C°; a maximum és minimum

közötti közönség tehát 48·2 fokot tett. A párányomás átlaga 7·2 mm, a légnedvesség 78%. A naponta háromszori észlelésnél volt szél 82%, szélesend 18%; a szélirányok következőleg osztaokoznak: észak 6·2%, északkelet 8·2%, kelet 26·1%, délkelet 3·3%, dél 5·7%, délnyugat 8·5%, nyugot 33·0% és északnyugat 9·1%; a különböző nyugoti szelek tehát összes szeleinknek felét, a keletiek azoknak bőséges harmadát képezik; tiszta északi és déli szél ritka. Az elmúlt évben volt 100 esős és 16 havas nap, jég 6-szor, égháboru szintén csak 6-szor; az összes csapadék 537·2 millimetert tett (1884-ben 152 mmel több esett), legtöbb eső volt július hó 16-án azaz 48·5 millimeter. A fagyos napok ideje és száma a következő: januárban 28 nap (13, 14. és 15-ike fagymentes); februárban 1—3, 6—7, 9—10, 13—16, 18—20, 23—28 = 19 nap; mártiusban 1—4, 9, 11—15, 17—19, 21 = 14 nap; áprilisban 3. és 4-ike, azaz 2 nap; novemberben 10—15, 18—19, 21 = 9 nap; végre decemberben 4—5-én, és 10-ikétől végig = 24 nap: főösszeg 96 nap. A legkésőbbi tavaszi fagy április hó 4-ére esett — 1·2 C°-al; miglen a legkorábbi őszi fagy november 10-én — 1·3 C°-al köszöntött be. —

A községi bikatartás ügyében

Szolnok-Dobokamegye főispánja, B á r ó B á n f f y D e z s ő a járási szolgabírákhoz a következő rendeletet intézte, melyet példaadásképpen ezennel tartalmulag idézünk:

„A megelőző években észlelt azon jövőben egyáltalán meg nem tűrhető eljárás, hogy némely községek bikaszükségeiteket a szabályrendeletileg megállapított időben nem szerezték be, de egész év folyamán különböző czimeken folytatott tárgyalásokkal a beszerzés kötelezettsége alól ki is bujtak, a következő rendelet kiadására kényszerített.

A megyei közgazdasági előadó folyó évi 169. sz. a. czimhez egy rovatos jegyzéket küldött ki.

Ezen jegyzékbe lesz minden község bikaszükségeite tkt. szolgabíró ur által pontosan személyes felelősség terhe alatt úgy bejegyzendő, hogy a járás minden oly községe, mely bikával a szabályrendelet szerinti számban nem bír, felölve legyen.

Tehát elmulasztatlanul szives lesz tekintetességed oda hatni, hogy a hatósága területén bikát szükségig községek igényelt bikalétszáma a közgazdasági előadó jegyzékébe felvéve legyen, melynek alapján a községek bikaszükségeiteinek fedezéséről a közgazdasági előadó hatáskörében intézkedhessék.

Már most kijelentem tehát, hogy ha valamely község a szabályrendeletben megírt bikalétszámmal nem bír, és az a közgazdasági előadó által közölt ivbe felvéve nem lesz, s következőleg részére kedvezményes ár, vagy esetleg ingyen is, bika beszerezhető nem lesz, ezen mulasztásért magam tekintetességedet fogom szigorú felelősség alá vonni.

Végül figyelmeztetem, hogy a közgazdasági előadó megkeresvényét az abban kitűzött időig elodázatlanul foganatosítani sziveskedjék. —

Hol a megyei adminisztráció élén ily erélyes, figyelmet minden körülményre kiterjesztő vezető foglal helyet; ott a me-

zei gazda is nyugodtabban szállhat szembe a nehéz idővel, mert tudja, hogy törvényhatósága keretében érte is történik annyi, a mennyi egyáltalában lehet! —

A borok megzavarodásáról.

A borok ezen betegsége nagyon is gyakran szokott előfordulni és okai: a tökéletlen erjedés és a hanyag lefejtés, minnek következtében sok fehérnye-anyagok maradtak a borban feloldva. Az első esetben, ha t. i. tökéletlen erjedés folytán a bor a levegővel érintkezve színét változtatja és még bizonyos mennyiségű cukrot tartalmaz, akkor magasabb hőfok melletti utóerjedés által segíthetünk a baján. Ezt akként eszközölhetjük, hogy először a bort tiszta — nem kénezett — hordóba fejtjük és aztán az erjesztő kamarába szállítjuk erjedés végett. Azon esetben, ha erjesztő kamaránk nem volna, pinczénk valamelyik részét rendezzük be erjesztő helyiségnek olyképen, hogy ezen részt jól záró ajtóval látjuk el és bele kályhát állítunk, melynek füstjét a szelelő lyukon vagy más nyíláson át a szabadba vezetjük. Ha most a pincze hőfokát 18° R.-ra emeljük, az utóerjedés csakhamar be fog állni. Midőn a bor erjedése már szűnő félben van, a hőfokot is lassankint alább szállítjuk. Midőn a bor ismét a pincze szokott hőmérsékét kapta meg és megderült, újra lefejtjük s ezután vizsgáljuk meg egy üvegben, vajjon megtörik-e még a bor. Ha még ekkor is homályos volna, mi ugyan nem igen tétélezhető fel, egy vizahólyag derítésel színét minden bizonynyal állandóvá fogjuk tenni.

A második esetben, midőn ugyanis a bor a hanyag kezelés miatt változtatja színét a levegővel való érintkezés után, a következő eljárást ajánlhatjuk. Mindenek előtt az elhanyagolt lefejtést pótolnunk kell olyképen, hogy a bort minden hónapban egyszer lefejtjük. A lefejtés legyen nyílt, hogy minél több levegővel érintkezhessék borunk. Az első fejtésnél 1 hectoliter borhoz adunk két dekagramm csersavat (tannin) olyképen, hogy a megtöltendő hordó tartalmához arányitva számítjuk ki a hozzá adandó csersav mennyiségét, melyet a lefejtéskor mindjárt a borba adunk és az könnyen felolvad a borban. Ha három-négy hónap múlva, vagyis három-négy fejtés után megvizsgáljuk, hogy törött e még a bor, és azt tapasztaljuk, hogy még kissé zavaros, de már nem bír az előbbi vöröses színnel, akkor a fejtés után 3—4 napra vizahólyaggal vagy gelatinnal derítjük a bort, mire már állandó szint fog nyerni. Ezen derítés után körülbelül két hónapra újra le kell fejtetni s ezután már nyugodtan hagyhatjuk feküdni. Ha a bort még továbbra is ászokoljuk, úgy évenként egyszer le kell fejtetnünk.

A csersav adása ily borhoz azért igen ajánlatos, mert ez a fehérnyével vegyi összeköttetésbe lépve, mint csersavas fehérnye, nagyobb aránysúlyánál fogva, könnyebben kiválik a borból és leülepedik, mit főképen az első fejtés után mutatkozó nagyobb mennyiségű feketés-szürke színű aljról ismerhetünk fel.

Ha a bor tán a harmadik, sőt negyedik fejtés után is még mindig változtatja színét, ez esetben két ízben is kell megderitenünk és két ízben is adhatunk hozzá csersavat; a fejtést pedig addig kell folytatnunk, míg színe állandó nem lesz.

Lefejtés előtt a hordókat kénezeni nem okvetlen szükséges, de meg lehet tenni.

(Szől. borászati és gazd. lap.)

m—.

Dr. Fuchs Adalbert †.

A bécsi tudomány- és műegyetem mezőgazdasági tanára, évek hosszú során át a bécsi cs. és kir. gazdasági egyletnek állandó titkára: Dr. Fuchs Adalbert, udvari tanácsos, orvos és bölcsészeti tudor folyó hó 7-én munkás életének 71-ik évében elhunyt. A boldogult élete végperczéig ritka mozgékony sággal és tevékenységgel bírt és főleg kiállítási téren szerzett nagy érdemeket: az 1857. és 1866-iki gazdasági tárlatok, az öt év óta Bécsben tartott hízőkiállítások sikere nagyrészt az ő működésének köszönhető. Ily alkalommal erdélyi gazdasági egyletünk küldöttjét is a legszivesebben fogadta és a szervezetbe beavatta; a kolozsvári állatkiállítás programja és munkafelosztása ez utmutatásnak igen sokat köszönhet. „Főszabály (mondá kedélyesen az öreg ur) ha valaki jön, azt minél hamarabb — elküldeni!” Egyesületéért élt és halt, de kissé merev konzervatívizmusa sok új eszmét, jobb véleményyt a megszokott alakításnak áldozott fel; féltékenyen örködve azon, nehogy a tiszteletreméltó társulatban holmi „forradalmi ideák” kapjanak lábba, mert a reformatorokat teljességgel nem szerette. E gyengeségeit azonban tagadhatatlan érdemei nagyban ellensúlyozták és ha a Lajtán túl Bécs gazdasági egyletét habozás nélkül elsőnek ismerték el, ebben az elhunyt titkárnak orozslánrésze volt. —

Egyleti mozgalmak.

Választmányi ülés 1886. január 11-én.

Tartatott alelnök Szabó József elnöklete alatt; jelen voltak: Reich Albert, Sárosy Pál, Szentgyörgyi Lajos és Gamauf Vilmos, egyleti titkár.

258. A nov. hó 26-án tartott ülés jegyzőkönyve felolvastatván; — a mainak hitelesítésére Reich Albert, Sárosy Pál és Szentgyörgyi Lajos kérték fel.

259. E. titkár jelenti, hogy az 1885. évi ügyforgalom 1988. számat tett; — tudomásul szolgál.

260. Szerkesztő-bizottság tudatja, hogy magát Szabó József és Báró Jósika Sámuel tagtársak beválasztása által kiegészítette és előlnevezettet egyszersmint elnökké választotta. Indítványozza továbbá, hogy a lap a változott körülményeknél fogva az erdélyrészi méhész-egyletnek hivatalos közlönyéül ugyan többé nem szolgálhat; de az egylet felkérendő lesz, hogy közérdekű jegyzőkönyveit és intézkedéseit a szerkesztő-bizottság rendelkezésére bocsátani sziveskedjék, mely azokat a lap új berendezéséhez képest a többi tartalommal egyöntetű alakban és terjedelemben, — melyre nézve a szabad intézkedést fenntartja, — teljes készséggel közölni fogja; — a szerkesztő-bizottság határozatai egyhangulag helyeseltetnek.

261. Erdélyrészi okszerű méhész-egylet helyiségünk és lapunk használatát továbbra is kéri; — a helyiség az eddigi mód

szerint örömmel fog a jelen évben is átengedtetni; a lapnak igényberételére nézve azonban iráuyadóul a megelőző pontnak határozata szolgál.

262. Szentgyörgyi Lajos tagtárs ügyvéd Benkő Mihályt évdijas tagul ajánlja; — örömmel fogadtatván és a folyó évi 5 frtnyi díjat is lefizetvén, a kötelezvény aláírás végett ki fog küldetni.

263. Szerkesztő-bizottság jelentése az 1886-ra előfizetendő lapokról; — megrendelve lettek: Magyar Föld, Gyakorlati mezőgazda, Gazdasági lapok, Borászati lapok, Gallus, Földmívelési érdekeink, Gazdasági kalauz, Falusi gazda, Gyümölcsészeti füzetek, Mezőgazdasági szemle, Pesther Lloyd, Wiener landwirthschaftliche Zeitung, Practischer Landwirth, Weinlaube és Pomologische Monatshefte.

267. Elnökség tudatja, hogy 1885. december 31-ével összesen 9 évdijas tagnak kötelezettsége lejárván, annak megújítása iránt minden taghoz külön-külön felkérést intézett; — helyeslő tudomásul szolgál.

268. E. titkár jelenti, hogy a belföldi szőlőfajok leírására kiírt pályázat immár harmadizben sikertelen maradt; — sajnos tudomásul szolgálván, a nemes adományozó: Báró Jósika Sámuel alelnök-tagtárs fel fog kéretni, hogy az e célra depónált 20 drb. aranyról rendelkezni sziveskedjék.

269. Kertészeti szakosztály jelenti, hogy az egyleti köztelken az anyafa állomány 118 darabbal szaporodott és annak mívelési költségére 1885-re a szerződés értelmében 11 frt 80 krt kiutalványozni, jövőre pedig ezen összeget a kerti általányhoz hozzácsatolni sziveskedjék; — mint a szerződés szerint a kertészt megillető javadalmazás, egyhangulag utalványozva lett.

270. Kertészeti szakosztály indokolt jelentése alapján — igazgató választmány beleegyezék, hogy a vinczellér fizetése évi 160 frtban és 40 forint lakbérben állapittassék meg, mely utóbbi megszűnik, mihelyest a természetbeni szállás lakhatóvá válik. Egyttal felkéretik a kertészeti szakosztály, hogy Molnár Márton vinczellérral rendszeres szerződést kössön, melyben a négyszeri kapálás kötelezettsége határozottan ki legyen mondva.

272. A Gámán nyomdával az „Erdélyi Gazda” kiadása iránt kötött szerződés aláírt példánya bemutatattván; — tudomásul szolgál.

273. Gámán nyomda számlája különféle nyomtatványokról; — 36 frt 50 kral utalványozva lett.

274. Elnökség jelenti, hogy a mezőrendőri ügyben kiküldött ad hoc bizottság terjedelmes munkálatát elvégezte és azt december 17-én a ministeriumhoz felterjesztette; — helyeslő tudomásul szolgál.

275. Ministerium 60545. sz. leirata tenyészvikák megvásárlása ügyében; — lapban közöltetett.

276. Borászati kormánybiztos 5134. sz. alatt tudatja, hogy a még régebben kóstolásra küldött Aramont tőkéből termelt bor eredeti gyökérről és nem amerikai alanyról származik; egyébként a nálunk ökörszemnek nevezett silány fajjal azonos; — tudomásul szolgál.

277. Kolozs-monostori tanintézeti igazgatóság 2 drb az 188⁴/₅-iki tanévről szóló értesítést küld — köszönettel fogadtattott.

278. Nagyszebeni hadparancsnokság S281. sz. a kétszersült lisztnek szállítására árlejtést hirdet; — lapban közölte lett.

279. Fogarasi előjáróság 138. sz. a rendesen küldött piaczi árának a lapban való közlését kéri — elfogadtatván, a közlés iránt a szerkesztőség utasított.

280. A szövetségbe lépett gazdasági egyletek végrehajtó bizottságának október 2-iki ülésének jegyzőkönyve és kapcsolatosan

281. a zemplén, abauj-torna és harsódmegyei, valamint a tiszafüredi parasztbirtokokról szóló jelentések; — köszönettel fogadtatván; Lészay Ferenc közgazdasági előadó ur fel fog kéretni, hogy a Kolozsmegyéről szóló hasonló jelentést, Dr. Berde Áron pedig a hitelszövetkezetekről szóló véleményét mielőbb beadni sziveskedjék.

282. Lótenyésztés emelésére alakult társulat 1884-iki zárszámadása; — veszteséget mutatván ki, sajnos tudomásul szolgál.

283. E. titkár bemutatja az E. Glady közvetítésével megrendelt eredeti ageni szilvaaszalványokat — érdeklél szemlélgetvén, a szakszerű méltánylás az illetékes kertészeti szakosztályra bízott.

Hitelesítik:

Reich Albert,

Sárosy Pál,

Szentgyörgyi Lajos.

Szabó József,

egyleti alelnök.

Gamauf Vilmos,

egyleti titkár.

A birtokrészek telki szolgálmai, a növénytermelés és fatenyésztés érdekeinek megvédése.

A mezőrendőri ügyben kiadott kérdőív*) harmadik szakasza: A birtokrészek telki szolgálmai czimén a következő kérdéseket veti fel:

13. Vannak-e és mily telki szolgálmaik, melyek a földbirtokot terhelik?

Tagosított birtokon telki szolgálat nem létezik; miglen tagosítatlan határban első sorban az ösvényeket, utakat, itató csapásokat stb., kell ide számítani. Igen alkalmatlan és káros az erdei kaszáltatás vagy legeltetés joga, mely a birtokos tulajdonán és faállománya között folyik. Itt-ott még kenderáztatási szolgálat is létezik, mely igen sokszor éppen akkor veszi el a vizet a malomtól, midőn abból legkevesebb, az őrléshez pedig arra legtöbb szükség van. Fel kell még említenünk a fái- zási, — száraz ág szedési jogot, a fauszátatást és a tutajozást.

14. A szolgálmaik terhelőke és miként lehetne az elérendő cél közc- káztatása nélkül a birtokosságon könnyíteni?

A szolgálmaik mindenestre terhelők, még pedig a körülmények szerint kisebb-nagyobb mértékben; a birtokosságon csak a tagosítás, határrendezés, erdőelkülönítés stb. által lehetne könnyíteni.

*) Lásd az „Erdélyi Gazda“ idei 1-ső számát.

Szerk.

15. Vannak-e hátrányos szolgálmaik és miként lennének az okozott hátrányok orvosolandók?

Minden szolgálat a magánosra nézve már fogalmánál fogva is hátrányosnak mondható; mert a tulajdon korlátlan használatát egyik-másik tekintetben csorbitja; az orvoslásra nézve a megelőző pontban elmondottakra hivatkozunk. Hogy egy szolgálat a közérdek szempontjából is hátrányos lehet-e? az csak egyes konkrét esetekben volna eldönthető.

16. Vannak-e a város vagy község határában hajtó utak és gyalog ösvények, ezek miként és mikokból szoktak engedélyeztetni?

Hajtó utak és gyalog ösvények a legtöbb tagosítatlan községben régi idő óta állván fenn, azokat a szokás engedélyezte és úgy szólván törvényesítette is; céljuk volt a mezőre, legelőre, kuthoz vagy malomhoz való eljuthatást lehetővé tenni. Ott, hol hasonló okokból ilyeneknek engedélyezése jelenleg fennforog, az a birtokosok közös megegyezésével szokott történni.

17. Mily esetekben káros a hajtó utak és ösvények engedélyezése?

A hajtó utak és ösvények engedélyezése általános szempontból károsnak nem mondható; mert közérdekből akárhányszor szükségessé válhatik; az egyes birtokosra nézve azonban igen sokszor sérelmes és hátrányos.

18. Ha a hajtó utak és ösvények károsoknak bizonyulnak be, szoktak-e ezek tiltatni és miként?

Az utak és ösvények használatba vételének eltiltása, vagy helyesebben mondva megakadályozása: felsánczolás, kicsóvázás, elkerítés stb. által szokott történni, de ez sem mindig sikeres. Egyáltalában csakis a koronként használatba vett utakat és ösvényeket lehet tiltani, a hosszas gyakorlat óta fennállókat teljességgel nem.

19. Megfelel-e az eddigi eljárás, ha meg nem felel, mily eljárást látna életbeléptetendőnek?

Legczélszerűbb és legolcsóbb eljárás az u. n. határut- rendezés lenne, azaz, hogy az összes dülők utai akként rendeztessenek, hogy mindenki saját parcellájához hozzáférhessen; valamint a legelőre, itatóra, erdőre s malomhoz vezető utakról is egyidejűleg gondoskodni kell. A mezei utak ezen szabályozása, ha az arra szükséges terület a birtokosok által másként át nem engedtetnék, kisajátítás útján is lehetővé tétessék. Eljárni s elsőfokulag határozni a 7-ik kérdőpont alatt említett határjáró bizottság lenne hivatva; a felelősség köz- igazgatási uton történnék.

A dülő utak rendezésének életbeléptetése a mi viszonyaink alatt felette fontosnak mondható, mert ez a legsikeresebb mód arra, hogy mindenki saját földjéhez akadálytalanul hozzá- jutva, azt tényleg szabadon is használhassa. Igaz ugyan, hogy e bajon a tagosítás leggyökeresebben segíthet; de ez költséges,

lassu és sem imperative el nem rendelhető, de mindenütt keresztül sem vihető.

20. Faültetvények vannak-e, vannak-e szabályzatok, melyek bizonyos helyeken ezek létesítését kötelezővé teszik, ha vannak, ezek megfelelnek-e?

Faültetvények közös helyeken — ha csak a községi fakiskolákat ide nem számítjuk — nem igen vannak; sőt magánbirtokos a szokásban levő egyenkénti legeltetés mellett azokat tagosítatlan birtokon a saját földjén meg sem óvhatja. A patak és folyampartok itt-ott fával vannak beültetve, de ezeknek védelméről semmiféle szabályzat nem gondoskodik.

21. Ha nem lennének, czélszerűnek vélné-e, hogy ilyenek létesíttessenek?

Faültetvények létesítése kivált védővek gyanánt fuóhomok, vagy szelek ellen a körülményekhez képest czélszerűek lehetnek; ezek aztán a közérdek szempontjából külön szabályzattal lennének megvédendők. Az utszéli faültetés azonban megfontolandó, mert tagadhatatlan előnye mellett tetemes hátrányai is vannak, első sorban a beárnyékolás, a mi a természet csökkenti és az ut felszáradását késlelteti; továbbá a faágak és gyökerek terjedésével esetleg a földek széleinek felszántását is akadályozza. Mindenesetre ritka árnyéku és inkább karógyökeret (orsóalaku gyökeret) hajtó fa lenne, még pedig jókora távolságra ültetendő.

Az eleven sövény, mint községi, dülő vagy szomszédos határ ellen azt lehet felhozni, hogy egereknek, rovaroknak, hernyóknak, növényi parazitáknak, esetleg káros madaraknak is tartózkodási és fészekhelyül szolgálhat; itt is tehát az ültetési anyag megválasztása igen szigorú bírálat alá kell, hogy essék.

22. A közös, valamint magánkutak használatára nézve mi a szokás, esetleg vannak-e eztillető szabályzatok?

A közös kutakat az érdekeltek együttesen veszik igénybe és együttesen is tartják fenn; erre külön szabályzat nincs, csak szokás szerint történik. Magánkutakról a tulajdonos szabad tetszése szerint rendelkezik.

A községi legelőkön a kutak környékei és a delelő helyek kötelezőleg fákkal lesznek beültetendők, a kutak pedig a lehetőségig kávéval vagy korláttal ellátandók, hogy az állatok bele ne essenek. —

A kérdőív negyedik szakasza: A növénytermelés és fatenyésztés érdekeinek megvédése cím alatt a következő kérdéseket teszi fel:

23. Gazdasági területeken a keresztüljárás akár gyalog, akár lóháton vagy kocsin miként tiltatik, mikor és mily módon szabad, vannak-e erre vonatkozó intézkedések, vagy csak szokások állanak fenn és ezek megfelelnek-e?

Ha intézkedések nem lennének, czélszerűnek vélné-e az ilyenek életbeléptetését és milyen javaslatai vannak ezek életbeléptetését illetőleg?

A keresztüljárás eltöltése, helyesebben mondva megátoltása, kicsóvázás és felárkolás által szokott történni; némely birtokos azonban a keresztüljárást megengedi oly időszakban és esetekben, midőn ez által kárt nem szenved; külön intézkedések erre nézve nem állanak fenn, csak szokások; melyek megfelelőeknek nem mondhatók. Legczélszerűbb intézkedés volna a gazdasági területeken való keresztüljárást a leghatározottabban és teljesen eltiltani; másfelől azonban okvetetlenül a határ- és dülőntak rendezéséről gondoskodni; mert a keresztüljárásnak indító oka többnyire az, hogy az illetők így kényelmesebben, vagy egyáltalában el tudnak a földjükhez, itatóhoz, malomhoz stb. jutni.

Kivételes esetekben a törvényhatóság a közlekedés lehetővé tétel czéljából külön szabályrendeletben intézkedhetik.

24. Az elszántásnál követendő eljárás iránt vannak-e irányadó szabályok vagy szokások, ha vannak, melyek ezek, czélszerűek-e? ha nincsenek, szükségesnek tartja-e ilyenek alkotását? Ha igen, melyek-e tekintetben való javaslatai?

Az elszántásra nézve irányadó szabályzat nem létezik; panasz esetén mint birtokháborítási per jut tárgyalásra, a mi nagyon sok időbe és pénzbe kerül; úgy, hogy számos birtokos, ezt tudva, inkább fel sem szólal. Legczélszerűbb lenne a 7-ik kérdőpont válaszában említett határjáró bizottság illetékességét ezen barázdaperekre is kiterjeszteni; azaz az u. n. visszajárás első fokulag ezzel végeztetni; a felebbezési ut azonos lenne az ott említettel.

25. Mivelési növényekben ember és háziállatok által mily kártételek tehetők?

Léteznek-e ott intézkedések ilyen kártételek eseteire, ha igen: melyeknek azok és megfelelők-e?

Ha intézkedések vagy szabályok nem léteznek, vagy a létezők meg nem felelnek, szükségesnek tart-e ilyeneket és melyek lennének azok?

A legtöbb kár taposás, lopás, szándékos rontás, állatok véletlen vagy szándékos legeltetése, vagy fennálló ferde szokás által (például hogy a községi bika az egész határon szabadon legelhessen) okoztatik. E károokra nézve itt-ott szabályrendeleti intézkedés áll fenn, melynek lényege, hogy a károsult becsüsöket szólit és a kárttevőnek is a megejtett becsüről 8 nap alatt hirt ad. Igen nagy baj és hátrány a gazdára nézve, hogy a mezei kártétel ugyan a szolgabíróhoz tartozik; de minden lopás már a bíróságnál panaszlandó be; itt pedig a teendőök halmozásánál fogva félévi és hosszabb határidőt is tűznek ki a tárgyalásra. Például a Kolozsvár városi kir. járásbírósnál egy 1885. június elején történt mezei lopás azonnal bepanaszoltatván, e hatóság aug. 24-én 2389. sz. a. a tárgyalást — 1886. február hó 10-ére tűzte ki; ilyen eset pedig számtalan fordul elő. Ha már most a kárttevő kifogásolja a felvett becsüt; valjon ki

togja annak helyességét utólagosan constatalni? Határozottan kívánjuk tehát, hogy nagy a mezei kártétel, mint a lopás közgazgatási uton legyen letárgyalva; még pedig a községi bíráskodás határáig — 30 forintig — I. fokulag a községi bíróságnál, II. fokulag a szolgabírónál és III. fokulag az alispánnál. Az első tárgyalás a panasz vétele után legfeljebb 8 napra kitűzendő.

Nagyobb értékű károknál I. fokulag a szolgabíró — legfeljebb 21 nap alatt; II. fokulag az alispán, III. fokulag a közgazgatási bizottság határoz.

Minden tagosítatlan község a határ terjedelméhez képest kötelezendő lenne egy vagy több felelős és felesketett határpásztornak vagy mezei csősznek tartására. Nagyobb birtokos ezen őriztetés költségeihez járulni köteles ne legyen; miután birtokviszonyaink igen gyakran a külön felügyeletet kívánják.

Továbbá az új törvényben határozottan kimondandó lenne, hogy szokatlan időben, azaz naplemente után és napfeljötté előtt a mezei rendőrség tudomása és engedélye nélkül a művelés alatt lévő határrészekbe kimenni tilos. Az ezen időn túl éjszaka akár magára, akár marhával a vetések között talált egyén kihágást követ el; eltekintve attól, hogy okozott-e tulajdonképeni kárt, vagy nem? A kártétel constatalására és a kártalanítás módozatának meghatározására itt is a közigazgatási forumot ajánljuk.

26. Idegen árokpartok kaszálása vagy sarlózása ellen léteznek-e intézkedések és milyenek; ha léteznek, helyeseknek tartja-e ezeket?

Ha nincsenek, kívánatos-e, hogy legyenek és minők volnának az országban szükséges intézkedések?

Az idegen árokpartok kaszálása vagy sarlózása ellen külön intézkedés nincs, de miután ez is a tulajdonnak elsajátításában áll, a megelőző pont szerint lenne közigazgatásilag elintézendő, de a kár megtérítésén felül annak terjedelme szerint külön büntetéssel is sújtandó.

Meg kell itt említenünk, hogy az állami és megyei utak árkait sokszor vállalkozónak adják bérbe, ki aztán a szomszédos birtokos földjébe, azon czim alatt, hogy ez még az uthoz tartozik, bekaszál.

Ennek meggátlása vegett megyénként kötelezendő lenne az építészeti hivatal, hogy az utak határvonalát éppen úgy jelölje meg kövekkel, mint az a vasutak kisajátított területénél szokásban van. Az ilyen utszéléknek legeltetésre való kiadása feltétlenül eltiltassék. Megszűnnék azon visszasság is, mely most gyakran fordul elő, hogy t. i. az árok tisztításánál az illető közegek az iszapot és gázt messzébb hányják le, mint jogositva vannak. Az állami és megyei utak árkaiból vitt vízlevezető gyűjtő árkoknak tisztításáról az építészeti hivatal legyen köteles gondoskodni, holott ezt most mindig különböző ürügyek alatt a birtokosokra hárítják. Hangsúlyoznunk kell továbbá, hogy az utszéli árkok megfelelően lejtmezendők, különben nagyobb esőzések alkalmával a birtokos a víz kiömlése által kárt szenved és maga az út is romlik.

Új utak kijelelésénél átérsek és árkok létesítésénél az érdekelt felek meghívandók és kihallgatandók; egyáltalában az új törvényben a gazdák érdekei e tekintetben is megvédendők lennének.

27. Háziállatokkal való bitangolás legelőkön, kaszálókon, vetésekben miként szokott megszüntettetni?

Kielégítőke az országban eddig fennállott rendszabályok?

Ha nem kielégítő, mily irányban lennének ezek megváltoztatandók, vagy esetleg pótlandók?

A háziállatokkal való bitangolást gyakorlatilag csak a behajtás által lehet megszüntetni; elméletileg pedig tilalmak által ellene működni. Hivatkozunk e tekintetben a 11-ik kérdőpont utolsó bekezdésére, mely csakis a rendes csordában való legeltetést ismeri el jogosultnak; a bitangolásra tehát a kártérítésen kívül még külön tetemes büntetés is lenne szabandó. Tizenhárom éven aluli gyermekek kihágásaiért vagy lopásaiért a szülő vagy gyám lesz felelőssé teendő.

28. Hasznos ültetvények, különösen gyümölcsösök és perfa megvédésére állanak-e fenn és mily intézkedések?

Ha vannak, melyek azok és mik az esetleges hiányok?

Ha nincsenek, milyenek lennének életbeléptetendők?

Külön intézkedések erre nézve nem léteznek, ha csak az erdőtörvény nem nyújt itt-ott egy fogantyut. Pedig felette szükséges, hogy a hasznos ültetvények, például a komló, — a menyenyiben ezekről a rendezetlen birtokviszonyok mellett egyáltalában szó lehet — a leghatásosabb törvényes oltalomban részesüljenek. A komló, kosárfűz, eperfa és gyümölcsfa stb. értéke lehetőleg magasán legyen megállapítható a kártalanítás e szerint kérhető. Továbbá meghatározandó lenne az ily ültetvényeknek, első sorban éppen a komlónak ültetési távolsága a szomszéd mesgyéjétől, hogy minden perpatvarnak eleje vétessek.

Itt tartjuk helyén valónak megemlíteni, hogy a pénzbiróságnak fogságra való átváltoztatása esetén az egyes napra oly magas kulcs van megállapítva, mely a mi rendes kártevőink miveltégi fokát és kereseti képességét tekintve majdnem nevetségesnek tűnik fel. Azért bátrak vagyunk azt kérni, hogy az összes mezei kihágásoknál és lopásoknál legfeljebb 2 fittal legyen egy elzárási nap számítható, mint az az 1876. XIII. t. cz. 107. §-ában a cselédekre nézve is megállapítva van.

29. A szőlők megvédésére és a szőlőtermelés előmozdítására nézve milyen intézkedések állanak fenn? a menyenyiben azok nem bizonyultak megfelelőeknek, mily irányban volnának pótlandók, vagy mily új intézkedéseket tartana szükségesnek?

A szőlők megvédésére és a szőlőtermelés előmozdítására:

nézve külön intézkedések nem állanak fenn; ha csak azt nem vesszük annak, hogy a birtokosok hegységeként képvisellel bírnak, hol birtokaránylag határoznak és hordoznak minden közös költséget u. m. uftentartást, pásztorolást stb.

Miután ezen eljárás meglehetősen hiányos és biztos alappal sem bír, ajánljuk az erdélyi gazd. egyeslet szőlészeti szakosztálya által évekkal ezelőtt rendkívül gazdag bel- és külföldi anyagból nagy gondnal kidolgozott szőlészeti szabályrendeletet, melynek főelvei kétségkívül országsszerte is alkalmazhatók lennének.

30. Szőlők vagy közös nyomásban való gazdálkodásnál a termés letakarása, leszedése vagy törésénél milyen intézkedések állanak fenn?

Erre nézve itt-ott megyei szabályrendeletek állanak fenn, ha hol — vagy azonkívül is — az elhatározás a birtokosok birtokaránylagos többségére van bízva. Ez intézkedik a szőlő zárlatáról, a szüretéről, gabonafélék és tengeri letakarításáról és töréséről stb.

31. Kielégítő ke az ez irányban levő intézkedések?

Ha nem, melyek a tapasztalt hátrányok, miként vélné azokat orvoslandóknak és miféle szabályok lennének esetleg alkotandók?

Azon intézkedés, hogy e tekintetben a birtokaránylagos többség határoz, czélszerűtlennek nem mondható; de az eljárás maga kellően szabályozandó.

Külön kimondandó lenne, hogy a közös legeltetés csak oly határrészekben engedhető meg, melyekről minden termény letakarítva lett.

32. A kalászszedés és böngészés tilalmazva van-e?

Ha tilalmazva van, mily mérvben történik és helyesnek tartja-e a tilalmat?

Ha a böngészés és kalászszedés nincs tilalmazva, szükségesnek tartja-e a tilalmazást és ezt illetőleg mily intézkedések tétessenek?

Az idegen földön való kalászszedés és böngészés már is igen sok helyen tiltva van és nézetünk szerint a törvényben is határozottan tiltandó lenne, mert vagy lopásra ad alkalmat, vagy — előre tudva — a munka hanyag végzését idézi elő. Hasonlóképen tiltandó lenne a söska és kőményszedés stb. Az elkövetés mint mezei kihágás lenne büntetendő és azonkívül a kár megtérítendő. —

FELHÍVÁS

az erdélyrészi ménlő-tulajdonosok állami segélyezése tárgyában.

Az állami fedező ménék létszámának elégtelensége már évek óta korlátozza a Nagym. földművelési ministeriumot abban, hogy az erdélyi részek területén fkvő községek közül mindazokban, honnan fedezetési állomás felállítását kérelmez-

ték, ilyeneket szerveztethessen. A tenyésztés fokozatos emelkedésével szemben, ezen a tenyésztők érdekeire hátrányos helyzetben némileg segitendő, a nevezett ministerium elhatározta, hogy a jó községi és magán ménék tulajdonosait, alábbirt feltételek mellett, államilag segélyezni fogja; különösen oly helyen, a hol egyfelől a vidék méltó követelményeihez mérten állami ménék kellő számban nem állanak rendelkezésre; másfelől a lótenyésztési ügy fejlődhetése, már általános viszonyoknál fogva is, eredményt ígér.

A feltételek a következők:

1-ör. A mén tulajdonosa — legyen az község vagy egyes tenyésztő — kötelezi magát arra, hogy a megyei lótenyésztés bizottság által alkalmasnak itélt ménjét kivétel nélkül közhasználatra bocsátja s a lótenyésztési bizottsági elnök által meghatározandó formájú s hitelességű fedezetési jegyzékből igazolni tudja, hogy legalább 35, azaz harminczöt darab, idegenek birtokát képező kanczát fedezetett ménjével a fedezetési idény alatt.

2-or. A segélyezett ménért fedezetési díjul legfeljebb 2 forintnál, vagy ezzel egyenlő értékű terménynél vagy szolgáltatmányul többet egy kancza után nem vesz.

3-or. Kötelezi magát a mén tulajdonos, hogy a mént a fedezetési idény alatt naponta reggel 9 óráig istállójában tartja, hogy a jelentkező kanczatulajdonosnak a távolabb vidékről is alkalma legyen a mént használni; magától értetődően, hogy az ez órát megelőző fedezés esetében e várakozást tennie szükséges nem leend.

4-er. Kötelezi magát továbbá, hogy a mént egész esztendőben megfelelően táplálja; de különösen a fedezetési idény alatt elegendő szemes eledellel is tartja; alávetvén magát a mén tartására, valamint a fedezetésnél követni szokott eljárásra úgy a megyei lótenyésztési bizottság, valamint a teleposztály vizsgálatainak, ellenőrzésének és felügyeletének, nemkülönb az ezek által rendelt esetleges eljárásnak eszközlésére.

5-ör. A pénzbeli állami segély a mén darabját illetőleg 60—100 frt, mely összeg a fedezetési idény végével fog kiutalványoztatni.

6-or. Megengedtetik, hogy a helyi viszonyok szerint a segélyezett ménék szabad ménesben szabadon is használtassanak, oly kikötéssel azonban, hogy egy mén számára több kanczának kerülni 80-nál nem lehet.

Felhivatnak tehát a t. mén tulajdonosok, községek úgy mint egyesek, a kiknek alkalmas, alakzatára nézve ha nem is teljesen megfelelő, de öröklő hibáktól ment, nem éppen elcsanyart ménjök van és a mént a fentebbi feltételek s állami segély mellett közhasználatásra átengedni hajlandók, hogy e tárgyban az illető megyei lótenyésztési bizottsági elnök urnál 1886. évi február 25-ig szóval vagy írásban jelentkezzenek, mely alkalommal a mén tulajdonos neve, lakhelye, továbbá a segélyezésre felajánlott ménlő neve, apja, anyja, színe, kora és magassága centiméterekben szintén bejelentendő.

Kolozsvárt, 1885. évi deczember 30-án.

Báró Bánffy Dániel, s. k.
az erdélyi központi lótenyésztési
bizottmány elnöke.

Életbiztosítás.

„The Gresham“ életbiztosító társaság Londonban. E társaság 1885. évi november 17-én tartotta a rendes évi közgyűlését, melyben előterjesztették az 1885. jun. 30-án lejárt 37-ik üzleti évről szóló jelentést. E jelentés feltételei a következők: A lefolyt üzleti év eredménye igen kedvező volt; benyújtottak 7.394 biztosítási ajánlatot több mint 66,393,200 frankra, melyek közül a társaság 6.138 ajánlatot több mint 53,422,475 frankkal elfogadott s a megfelelő kötvényeket kiállította. A díjbevétel, levonván a viszontbiztosításért fizetett összeget 14.185,366.47 frankra rugott, mely összegben az első évnek 1.952,450.42 frank biztosítási díja is befoglaltatik. A kamatszámra 3.740,702.30 frankot tett s a díjbevételhez csatolva, a társaság évi bevételét 17.926,068.77 frankra emelte. A társaság a lefolyt üzleti évben életbiztosítási kötvényekre 6.639,577.81 frankot fizetett ki a társaság. A kiházasítási és vegyes biztosítási ügyletekből eredő és lejárt követelések összege 2.919,240.73 frankra rugott. Kötvények visszavételére 1.157,927.19 frankot fordított a társaság. A biztosítási alap, melylyel a társaság a szerződésekben kikötött feltételek teljesítését biztosítja, 3.944,971.26 frankkal emelkedett. Az aktívák az üzleti év végén 89.282,500.94 frankot tettek. E mérleg felállításánál vételáron bejegyzett értékén értéktöbblet nem vétetett tekintetbe, mivel ezek az értékek nem realizáltak, s így azonnali nyereség forrásául nem tekinthetők. Ennek az értéktöbbletnek azonban nagy jelentősége van; mert konszolidálja ama garancia-

kat, melyeket a társaság nyújt. Tőkebefektetések: 1.935,056.15 frank a brit kormány értékpapiraiban, 1.942,687.40 az indiai és gyarmatkormány értékpapiraiban, 13.841,232.29 frank más államok értékpapiraiban 1.725,198.02 frank vasuti részvényekben, elsőbbségekben és garantált értékpapirokban, 29.870,022.60 frank vasuti és más kölcsönkötvényekben, 14.620,450 frank házakban, melyek közt a társaság bécsi és budapesti házai vannak, 12.722,801.15 frank jelzálogokban és 14.407,095.93 frank különböző biztosítékokban.

(Beküldetett.)

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetés.

A

magyar gazdasztek és erdeszek
segelyegyesulete

ajánlja a t. cz. földbirtokos és bérlő uraknak állás-közvetítő-osztályánál bejelentett tagjait elhelyezésre. Az ez ügyben való felvilágosítások díjmentesek. Ügyvezetői iroda: Budapest, papnövelde-utca 6. szám alatt.

Krocsák G. Emil,

(2—24.)

(1.)

e. ügyvezető.

PIACZI ÁRAK.

A h e t i v á s á r		Gabona mérték	tisztá buza	elegy buza	rozs	árpa	zab	török- buza	100 kilo		1 köb- meter tűzifa	1 kilo marha- hús
h e l y e	napja								széna	szal- ma		
k r a j c z á r o k b a n												
Bécs	január	12 metermázsa	830	—	690	800	668	640	—	—	—	—
Budapest	január	12 „	770	—	625	685	662	505	—	—	—	—
Brassó	január	8 hektoliter	640	330	380	260	180	290	290	190	240	36
Deés	január	12 „	600	560	480	—	200	380	680	280	320	24
Fogaras	január	8 „	520	460	340	—	180	320	300	200	210	34
Gyula-Fehérvár	december	26 „	600	515	450	—	240	325	450	125	260	40
Kézdi-Vásárhely	január	7 „	610	500	340	260	170	340	300	90	280	28
Kolozsvár	január	7 metermázsa	740	—	540	—	480	450	500	150	300	38
Maros-Vásárhely	január	7 metermázsa	650	490	490	—	385	351	320	180	320	32
Nagy-Szeben	január	8 hektoliter	510	390	340	—	180	320	220	150	350	40—46
Nagy-Várad	január	5 „	548	428	402	330	212	340	480	160	420	48
Sepsi-Szent-György	december	28 „	600	550	360	240	170	300	300	125	150	32
Szász-Régen	január	7 „	575	400	400	325	190	350	500	300	260	28
Torda	december	19 „	600	375	375	300	165	300	300	20	250	32